

Sygn. akt IX Ca 615/14

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Dorota Ciejek (spr.)
Sędziowie:	SO Krystyna Skiepmo SR del. Krzysztof Krygielski
Protokolant:	prac. sąd. Magdalena Kufel

po rozpoznaniu w dniu 26 listopada 2014 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w W. Oddział w B.

z udziałem I. D. (1), J. O. (1) oraz małoletnich: M. O. (1), K. O. i I. D.

o stwierdzenie nabycia spadku po G. O.

na skutek apelacji uczestniczki małoletniej I. D. od postanowienia Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 6 maja 2014 r., sygn. akt X Ns 550/11,

p o s t a n a w i a :

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt IX Ca 615/14

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Zakład Ubezpieczeń Społecznych w W. Oddział w B. wniósł o stwierdzenie, że spadek po zmarłym w dniu 11 sierpnia 2004 r. G. O. ostatnio zamieszkałym w O. nabyła w całości z mocy ustawy jego córka I. D. (1).

Uczestniczka postępowania I. D. (1) w piśmie procesowym z dnia 7 grudnia 2011 r. wskazała, iż zmarły G. O. miał jeszcze syna J. O. (1), o którego istnieniu wcześniej nie wiedziała.

Postanowieniem z dnia 6 maja 2014 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie stwierdził, że spadek po G. O., zmarłym dnia 11 sierpnia 2004 r. w O., ostatnio stale zamieszkałym w O., na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyła wnuczka I. D. (2), córka A. J. i I. M., w całości. Ponadto orzekł, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie we własnym zakresie.

Sąd Rejonowy ustalił, iż G. O., ostatnio zamieszkały w O., zmarł w dniu 11 sierpnia 2004 r. w O.. W chwili śmierci był rozwiedziony. Był raz żonaty z A. B.. Ze związku małżeńskiego G. O. i A. B. pochodzi jedno dziecko - uczestniczka postępowania I. D. (1). Spadkobierca miał również syna ze związku pozamałżeńskiego z S. S. - uczestnika postępowania J. O. (1). Innych dzieci spadkodawca nie miał.

Uczestnik postępowania J. O. (1) w dniu 14 sierpnia 2012 r. złożył przed notariuszem J. O. (2) prowadzącą Kancelarię Notarialną w W. oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym ojcu G. O.. O tytule swojego powołania do dziedziczenia uczestnik dowiedział się w dniu 31 lipca 2012 r. w toku niniejszego postępowania spadkowego. J. O. (1) ma dwoje małoletnich dzieci – M. O. (1) oraz K. O.. W dniu 22 stycznia 2013 r., po uzyskaniu zgody Sądu Rejonowego w Wejherowie III Wydział Rodzinny zawartej w postanowieniu z dnia 21 listopada 2012 r. wydanym w sprawie III RNsm 1015/12, uczestnik złożył wraz z żoną M. O. (2), działając w imieniu małoletnich dzieci K. O. oraz M. O. (1), przed notariuszem J. O. (2) prowadzącą Kancelarię Notarialną w W., oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym G. O..

Postanowieniem z dnia 21 maja 2013 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie I Wydział Cywilny, sygn. akt I Ns 938/12, zatwierdził uchylenie się przez I. D. (1) od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po G. O. zmarłym w dniu 11 sierpnia 2004 r. w O., ostatnio stale zamieszkałym w O.. W postępowaniu tym I. D. (1) złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po G. O.. Uczestniczka I. D. (1) posiada jedno małoletnie dziecko I. D.. Postanowieniem z dnia 30 września 2013 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie III Wydział Rodzinny i Nieletnich w sprawie o sygn. akt sygn. akt III Nsm 1106/13 zezwolił I. D. (1) na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniej I. D. polegającej na odrzuceniu spadku po G. O. zmarłym w dniu 11 sierpnia 2004 roku w O.. W dniu 30 października 2013 r. I. D. (1) złożyła w imieniu małoletniej córki I. D. oświadczenie o odrzuceniu spadku w zwykłej formie pisemnej.

Spadkodawca nie pozostawił testamentu. Niniejsza sprawa była pierwszą o stwierdzenie nabycia spadku po G. O..

Sąd Rejonowy stwierdził, iż wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. Oddział w B. o stwierdzenie nabycia spadku po G. O. jest w pełni uzasadniony. Uznał, że oświadczenia o odrzuceniu spadku złożone zarówno przez uczestnika J. O. (1), jak i jego małoletnie dzieci, należy uznać za skuteczne. Za skuteczne również, wobec treści orzeczenia Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 21 maja 2013 r., uznał także oświadczenie o odrzuceniu spadku złożone przez uczestniczkę I. D. (1). Inaczej rzecz się miała natomiast w przypadku oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletnią I. D., którego Sąd Rejonowy nie uznał za skuteczne.

W dniu 30 października 2013 roku I. D. (1) złożyła w imieniu małoletniej córki I. D. oświadczenie o odrzuceniu spadku w zwykłej formie pisemnej. W ocenie Sądu Rejonowego uczestniczka składając oświadczenie w takiej formie - bez podpisu urzędowo poświadczonego, nie zachowała wymogu formy pisemnej z podpisem urzędowo poświadczonym, a więc formy kwalifikowanej, która wymagana jest przez ustawę, zaś do złożenia oświadczenia w prawem przewidzianej formie termin już minął.

Mając na uwadze powyższe Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po G. O. na podstawie ustawy nabyła w całości z dobrodziejstwem inwentarza wnuczka I. D. (2).

O kosztach postępowania Sąd rozstrzygnął na podstawie przepisu art. 520 § 1 k.p.c.

Od powyższego orzeczenia apelację w imieniu małoletniej I. D. wniosła jej przedstawicielka ustawowa I. D. (1), zaskarżając je w całości.

Skarżąca zarzuciła postanowieniu naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 640 § 1 i § 2 k.p.c. poprzez błędne ustalenie faktyczne i nie rozważenie całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez pominięcie faktu dwukrotnego złożenia przez przedstawiciela małoletniej oświadczenia o odrzuceniu spadku na rozprawie w dniu 6 maja 2014 r. przez sądem spadku, co w konsekwencji doprowadziło do ustalenia, iż w postępowaniu spadkowym zostało złożone wyłącznie oświadczenie z dnia 30 października 2013 r., które nie odpowiada

kwalifikowanej formie, a termin do złożenia oświadczenia upłynął, wobec czego błędnie został zastosowany art. 1015 § 2 k.c. zamiast art. 1015 § 1 k.c.

Ponadto skarżąca wskazała na naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 1015 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 1018 § 3 k.c. poprzez:

- bezpodstawne przyjęcie, iż przedstawiciel ustawowy małoletniej nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku w ustawowym terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania, podczas gdy, w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że działająca w imieniu małoletniej I. D. matka I. D. (1) z zachowaniem ustawowego terminu – w piśmie złożonym w Sądzie Rejonowym w Olsztynie w dniu 30 października 2013 r. zawarła stosowne oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym w dniu 11 sierpnia 2004 r. G. O., które następnie ustnie ponownie złożyła na rozprawie wyznaczonej w Sądzie Rejonowym w Olsztynie w dniu 6 maja 2014 r.,

- bezpodstawne przyjęcie, że zawarte w piśmie skierowanym do Sądu Rejonowego w Olsztynie w dniu 30 października 2013 r. oświadczenie o odrzuceniu spadku po zmarłym G. O. przez I. D. działającą przez przedstawiciela ustawowego, nie zostało złożone w wymaganej tym przepisem formie, podczas gdy przedstawiciel ustawowy małoletniej w związku z tym, iż toczyło się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku potwierdził dwukrotnie przed Sądem ustnie do protokołu wolę odrzucenia spadku, składając odpowiedniej treści oświadczenie.

Podnosząc powyższe zarzuty przedstawicielka ustawowa działająca w imieniu małoletniej I. D. wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zwrot kosztów postępowania apelacyjnego od wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Wskazać należy, iż nabycie spadku jest uzależnione od woli spadkobiercy. Spadkobierca bowiem może przyjąć spadek również z ograniczeniem odpowiedzialności za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku (art. 1012, 1031 § 2 k.c.), bądź też - ze skutkiem, jak gdyby nie dożył chwili otwarcia spadku (art. 925, 1020 k.c.) - odrzucić spadek. Do przejawienia woli w tym przedmiocie prawodawca jednak zakreślił termin sześciu miesięcy liczony od chwili, w której dany spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania do dziedziczenia (art. 112, 1015 § 1 k.c.). Oświadczenie złożone ustnie lub na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 73 § 2, 1018 § 3 k.c.) w tym terminie przed sądem lub przed notariuszem oznacza definitywne - zgodnie z jego wolą - nabycie spadku w chwili jego otwarcia przez danego spadkobiercę. Niezłożenie przed upływem terminu określonego w § 1 art. 1015 k.c. oświadczenia jest zwykle traktowane (art. 1015 § 2 zd. 2, art. 1023 k.c.) jako jednoznaczne z prostym przyjęciem spadku (art. 1015 § 2 zd. 1 k.c.).

W orzecznictwie, które Sąd Okręgowy w pełni podziela, wskazuje się, iż termin określony w § 1 art. 1015 k.c. uznać należy za zachowany jeżeli przed jego upływem spadkobierca zwróci się do Sądu z chęcią złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku, a Sąd dopiero po jego upływie odbierze od niego do protokołu to oświadczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 1991 roku, III CZP 75/90, OSNC 1991/5-6/68). Tym samym spisanie protokołu co do oświadczenia w sprawie przyjęcia albo odrzucenia spadku po upływie terminu z art. 1015 § 1 k.c., nie stoi na przeszkodzie uznaniu zawartego w tym protokole oświadczenia co do spadku za skuteczne, jeżeli pisemne oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, podpisane przez spadkobierców i zawierające niezbędne dane, wpłynęło do sądu, choćby niewłaściwego, w terminie zakreślonym w tym przepisie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1963 roku, I Cr 109/63, OSNC 1964/3/51).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należało, iż uczestniczka postępowania I. D. (1) działająca w imieniu małoletniej córki I. D. nadała w dniu 30 października 2013 r. w urzędzie pocztowym pismo zawierające oświadczenie złożone w imieniu małoletniej córki o odrzuceniu spadku po G. O.. Pismo to zawierało

niezbędne dane zarówno w postaci danych osobowych i adresowych małoletniej córki, w imieniu której wymieniona działa, dane osoby spadkodawcy, jak i podstawę prawną w postaci zezwolenia Sądu Rejonowego w Olsztynie (sygn. akt III Nsm 1106/13) na dokonanie w imieniu córki przedmiotowej czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu. W ocenie Sądu Okręgowego wskazane pismo potraktować należało jako pismo o charakterze procesowym, wskazujące na dostatecznie jasno wyrażaną wolę spadkobiercy działającego przez przedstawiciela ustawowego o chęci odrzucenia spadku. Nie można bowiem przyjąć, że złożenie wskazanego oświadczenia w przewidzianym ustawą terminie w sądzie nie miało w ogóle żadnego znaczenia, i że nie rodziło ono żadnego skutku prawnego.

W tej sytuacji fakt, że posiedzenie, na którym uczestniczka złożyła w imieniu swojej małoletniej córki oświadczenie o odrzuceniu spadku (k.191), zostało wyznaczone w terminie, który wykraczał poza ustawowy sześciomiesięczny termin wskazany w przepisie art. 1015 § 1 k.p.c., nie powinno powodować negatywnych skutków dla małoletniej uczestniczki I. D.. Odmienny pogląd uznać należałoby za rygorystyczny i szczególnie dotkliwy w swych skutkach, skoro pociągałby za sobą nieograniczoną odpowiedzialność za długi spadkowe nawet tych spadkobierców, którzy w sposób niewątpliwy i wobec Sądu w terminie wynikającym z przepisu art. 1015 § 1 k.c. dali wyraz swej woli odrzucenia.

W tym stanie rzeczy przyjąć należało, iż uczestniczka I. D. (1) działająca jako przedstawiciel ustawowy swojej małoletniej córki I. D. zmieściła się w terminie wskazanym w przepisie art. 1015 § 1 k.p.c. i skutecznie odrzuciła w jej imieniu spadek po G. O., a przyjęcie przez Sąd Rejonowy poglądu odmiennego nie było w niniejszej właściwe.

Uznanie skuteczności oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletnią I. D. rodzi potrzebę ustalenia dalszego kręgu spadkobierców, którzy mogą odziedziczyć spadek po G. O. i przeprowadzenia w tym celu postępowania przez sąd spadku. Tym samym Sąd Okręgowy uznał za właściwe na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać niniejszą sprawę Sądowi Rejonowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania